

Arbeidsinspectie
Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

Arbeidsrisico's in de fruitteelt

Gerichte inspecties in uw branche

Deze brochure is een uitgave van:

Arbeidsinspectie
Postbus 820
3500 AV Utrecht
www.arbeidsinspectie.nl

Bestelnummer ???
versie augustus 2009

De belangrijkste arbeidsrisico's in de fruitteelt

Deze brochure vertelt u meer over de belangrijkste arbeidsrisico's in de fruitteelt, de branche waartoe uw bedrijf behoort. U kunt lezen wat u daarvoor moet regelen en waar de Arbeidsinspectie bij inspecties op zal letten. Investeren in goede arbeidsomstandigheden draagt bij aan het gezond houden van uw werknemers, de tijdelijke arbeidskrachten die u inhuurt, en uw bedrijf.

In de fruitteelt hebben de belangrijkste arbeidsrisico's te maken met:

- Besloten ruimten [pagina 12](#)
- Gevaarlijke stoffen [pagina 16](#)
- Fysieke belasting [pagina 19](#)
- Machineveiligheid [pagina 23](#)

Daarnaast gaat deze brochure ook over het verrichten van arbeid door jongeren. Het gaat dan om arbeidstijden en werkzaamheden die jongeren niet of slechts onder bepaalde voorwaarden mogen verrichten. Dit onderdeel komt vanaf pagina 27 aan bod.

De Arbeidsinspectie controleert tijdens een inspectie specifiek op deze arbeidsrisico's. Met deze brochure kunt u zich hierop goed voorbereiden. Op andere onderwerpen inspecteert de Arbeidsinspectie alleen als daar een concrete aanleiding voor is.

In het eerste deel van deze brochure kunt u lezen:

- welke verplichtingen u als werkgever heeft;
- hoe een bedrijfsinspectie verloopt.

In het tweede deel vindt u:

- de belangrijkste arbeidsrisico's in uw branche uitgewerkt;
- de inspectienormen per arbeidsrisico;
- verwijzingen naar bestaande instrumenten en hulpmiddelen om aan de regels te voldoen.

Deel 1

Veiligheid en gezondheid, uw zorg

Als werkgever moet u een zo goed mogelijk arbeidsomstandighedenbeleid voeren. Daarvoor organiseert u het werk zo dat dit geen nadelige invloed heeft op de veiligheid of de gezondheid van uw werknemers. Kennis van de risico's is hiervoor een belangrijke basis. Zo kunt u gericht zoeken naar oplossingen om de arbeidsomstandigheden te verbeteren. Dit doet u aan de hand van een risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E).

RI&E en plan van aanpak

Een RI&E is voor ieder bedrijf verplicht. Met de resultaten van de RI&E stelt u een plan van aanpak op. Het maken van de RI&E en het bijbehorende plan van aanpak kunt u zelf doen, maar u kunt het ook uitbesteden. U bent verplicht uw RI&E inclusief het plan van aanpak te laten toetsen. Dit kunt u laten doen door een gecertificeerde deskundige die bij u in dienst is of door een gecertificeerde arbodienst.

Bedrijven met niet meer dan 25 werknemers hoeven hun RI&E niet door een deskundige te laten toetsen. Voorwaarde is wel dat gebruik is gemaakt van een branchespecifiek RI&E-instrument dat in de cao is opgenomen. In de cao die op uw branche van toepassing is, is dit het geval. De branchespecifieke RI&E kan worden gedownload vanaf de site www.arboagro.nl.

In het plan van aanpak beschrijft u:

- welke verbeteringen u wilt doorvoeren;
- welke verbeteringen prioriteit hebben;
- wanneer de verbeteringen uitgevoerd moeten zijn;
- wie voor de uitvoering verantwoordelijk is.

Voor het aanpakken van verbeteringen gelden de volgende uitgangspunten:

- Risico's moeten zoveel mogelijk aan de bron worden weggenomen (bijvoorbeeld automatiseren van monsternamen, toegangsluiken van koelcellen altijd op slot in combinatie met een sleutelprocedure, vervangen van gevaarlijke stoffen en gevaarlijke machines)
- Is deze bronaanpak redelijkerwijs niet mogelijk (vanwege technische, organisatorische en/of economische redenen), dan neemt u maatregelen die voor alle werknemers gunstig zijn (bijvoorbeeld ventilatie, afschermen van draaiende onderdelen van een machine)
- In sommige gevallen is het niet mogelijk om een aanpak aan de bron of een algemeen beschermende aanpak te kiezen. In die gevallen stelt u persoonlijke beschermingsmiddelen ter beschikking aan de werknemers. Bijvoorbeeld gelaatsmaskers, handschoenen, gehoorbescherming. U ziet er ook op toe dat deze gebruikt worden.

Deze aanpak staat bekend als de arbeidshygiënische strategie.

De Arbeidsinspectie bij u op bezoek

Hoe verloopt een bedrijfsinspectie?

De Arbeidsinspectie inspecteert uw arbeidsomstandighedenbeleid op basis van de bepalingen in de Arboret en -regelgeving. Bij aanvang van de inspectie in uw bedrijf zal de inspecteur meestal vragen of een lid van de personeelsvertegenwoordiging bij de inspectie aanwezig wil zijn. Deze personen hebben op basis van de wet dit vergezelsrecht. Bovendien hebben de personeelsvertegenwoordigers het recht om een gesprek met de inspecteur te vragen zonder dat u als werkgever daarbij aanwezig bent.

De inspectie verloopt als volgt:

- De inspecteur kijkt op de werkplek hoe u de regels van de belangrijkste arbeidsrisico's naleeft.
- De inspecteur bespreekt zijn bevindingen met u of degene die u mag vertegenwoordigen. Het kan zijn dat u aan alle verplichtingen voldoet. Het kan ook zijn dat u dat niet of in onvoldoende mate doet, zodat nadere afspraken over naleving moeten worden gemaakt.
- De inspecteur legt geconstateerde overtredingen schriftelijk vast. Dit kan in de vorm van een waarschuwing of een eis. Bij sommige overtredingen kan de inspecteur direct een boeterapport opmaken.

Deze brochure gaat over de belangrijkste risico's in uw branche. Mogelijk gelden er voor uw bedrijf ook nog andere, specifieke regels of risico's. Deze risico's moet u ook in de RI&E en het plan van aanpak opnemen. Ook moet u maatregelen treffen om deze risico's weg te nemen of te verminderen.

Voorbeelden van andere risico's in de fruitteelt zijn blootstelling aan uitlaatgassen en werken op hoogte.

U voldoet niet of onvoldoende aan de verplichtingen

In haar handhavingsbeleid hanteert de Arbeidsinspectie de werkwijze die uitgaat van 'hard waar het moet, zacht waar het kan'. In de praktijk werkt dat als volgt. Een inspecteur kijkt bij een overtreding naar het gevaar en naar de algehele situatie in een bedrijf: gaat het om een overtreding met groot gevaar voor werknemers, dan zal hij of zij altijd formeel handhaven, ongeacht de situatie in het bedrijf. Gaat het om een overtreding zonder direct gevaar dan kijkt een inspecteur of de arbeidsomstandigheden en het arbobeleid in het algemeen goed zijn geregeld. Is dat het geval dan krijgt de werkgever de gelegenheid de overtreding(en) zelf op te lossen. Is dat niet het geval, dan geeft de inspecteur een waarschuwing of stelt een eis. U krijgt een waarschuwing als direct duidelijk is wat u moet doen om een overtreding op te heffen. U krijgt een eis als dat niet direct duidelijk is. De Arbeidsinspectie geeft in deze eis aan wat u precies moet doen om aan de wettelijke verplichting te voldoen. Na een waarschuwing of een eis krijgt u enige tijd om de overtreding op te heffen. Dit wordt altijd gecontroleerd. Is de overtreding niet opgeheven binnen de gestelde termijn dan krijgt u

alsnog een boete. Bij een eis of een boete krijgt u altijd de mogelijkheid daar op te reageren en/of uw bezwaar kenbaar te maken.

Bij een ernstige overtreding zegt de Arbeidsinspectie een boete aan en kan zij het werk (gedeeltelijk) stilleggen totdat de overtreding is opgeheven. De hoogte van een boete is afhankelijk van de ernst van de overtreding en de omvang van uw bedrijf. Kleine bedrijven betalen minder dan grote. Boetes naar aanleiding van een ongeval zijn hoger dan voor 'gewone' overtredingen. Werkzaamheden of installaties worden stilgelegd als de Arbeidsinspectie vindt dat er ernstig gevaar is voor personen. De Arbeidsinspectie heft een stillegging op als het gevaar is weggenomen. Voor strafbare feiten wordt een proces-verbaal opgemaakt.

Werknemers kunnen een boete krijgen wanneer zij bewust geen gebruikmaken van de veiligheidsmaatregelen. Bijvoorbeeld wanneer zij geen persoonlijke beschermingsmiddelen dragen of wanneer zij beveiligingen van een installatie verwijderen of uitschakelen.

Wat u nog meer moet weten

Voorlichting, onderricht en toezicht

Als werkgever bent u verplicht uw werknemers voor te lichten over de risico's die het werk met zich meebrengt. Ook moet u hen onderrichten over de maatregelen die deze risico's beperken of wegnemen. Voorlichting en onderricht is een belangrijke maatregel om ongevallen, verzuim en stagnatie in de bedrijfsvoering te voorkomen of te beperken. Als werkgever moet u er bovendien op toezien dat de instructies en voorschriften worden nageleefd.

Uw werknemers hebben daarin een eigen verantwoordelijkheid. Zij moeten met de nodige voorzichtigheid en zorgvuldigheid handelen en instructies opvolgen. De Arbeidsinspectie kan uw werknemer een boete geven als hij zich schuldig maakt aan ernstige overtredingen waarvan hij op grond van de voorlichting en opleiding had kunnen weten dat het om een overtreding van de wet gaat.

Preventiemedewerker

Ieder bedrijf moet een preventiemedewerker aanstellen, of iemand binnen het bedrijf de preventietaken laten uitvoeren. Deze medewerker speelt een belangrijke rol bij het maken van de RI&E en het plan van aanpak. Ook kan deze persoon een rol spelen bij het geven van voorlichting over arbeidsomstandigheden aan de (andere) werknemers en het onderzoeken van eventuele ongevallen in het bedrijf. Heeft uw bedrijf ten hoogste 25 medewerkers, dan kunt u als werkgever zelf de taak van preventiemedewerker vervullen.

Bedrijfschulpverlening

De Arbeidsinspectie kan ook op de organisatie van de Bedrijfschulpverlening (BHV) inspecteren. De BHV-organisatie is onderdeel van uw RI&E en het plan van aanpak. Een

aantal zaken moet u in ieder geval op orde hebben. Zo moeten -afhankelijk van de omvang van en de risico's in uw bedrijf - één of meer werknemers zijn opgeleid als bedrijfshulpverlener. Iedere BHV-er moet voor één of meer van de hulpverleningstaken (eerste hulp bij ongevallen, branden blussen en ontruimen) zijn opgeleid. De BHV-organisatie als totaal moet in staat zijn alle drie de hulpverleningstaken uit te voeren.

U kunt de BHV ook gezamenlijk met andere bedrijven in uw omgeving realiseren.

Klachten

Soms ontvangt de Arbeidsinspectie klachten over arbeidsomstandigheden in een bedrijf. De Arbeidsinspectie neemt een klacht alleen in behandeling als deze komt van een werknemer (of een relatie of rechtshulpverlener van die werknemer) of een vakbond. Klachten of tips van anderen onderzoekt de Arbeidsinspectie in principe niet, tenzij er sprake is van ernstig gevaar voor personen.

Ongevallen

Ernstige ongevallen moet u bij de Arbeidsinspectie melden. Het gaat om arbeidsongevallen die dodelijk zijn, of leiden tot opname in een ziekenhuis of - naar redelijk oordeel - leiden tot blijvende gezondheidsschade. De Arbeidsinspectie voert dan een onderzoek uit. Let wel: bedrijfsongevallen vinden vaak plaats in afwijkende arbeidssituaties, zoals tijdens storingen, bij onderhoud en door afleiding.

Het centrale telefoonnummer voor het melden van klachten en ongevallen is 0800 - 2700000.

Beroepsziekten

Zijn er binnen uw bedrijf medewerkers die lijden aan een beroepsziekte, dan meldt uw bedrijfsarts dit aan het Nederlands Centrum voor Beroepsziekten.

Uw branche, de fruitteelt

De fruitteelt omvat de teelt van pitvruchten (appelen en peren), steenvruchten (pruimen en kersen) en kleinfruit (bessen, frambozen, bramen en dergelijke).

In 2005 waren er ruim 1800 fruitteelt-bedrijven, met in totaal ruim 1.700 vaste en – voornamelijk tijdens de oogsttijd - 15.000 tijdelijke werknemers. Hierbij moet opgemerkt worden dat in totaal 8.800 personen vast in de branche werken. Dat komt doordat in de bedrijven veel ondernemers en hun gezinsleden werkzaam zijn. Die tellen niet mee bij het aantal werknemers.

Het aantal bedrijven in de fruitteelt is in de loop van de jaren afgenomen, een daling die zich ook de komende jaren nog zal voortzetten.

Risico's die in de fruitteelt een rol spelen zijn fysieke belasting, machineveiligheid, chemische veiligheid en werken in besloten ruimten. Dit laatste vooral in verband met de opslag van fruit in zogenaamde ULO-cellen. Daarbinnen heerst een atmosfeer met een afwijkende samenstelling. Onbeschermde betreden van deze cellen is levensgevaarlijk en leidt onherroepelijk tot de dood door verstikking.

Brancheorganisatie NFO onderkent de problemen op arboterrein, en heeft een arbocatalogus opgesteld, waarin het veilig werken met ULO-cellen een prominente plaats inneemt.

Kijk voor meer informatie op www.nfofruit.nl.

Deel 2

Vier belangrijke arbeidsrisico's nader belicht

Dit deel van de brochure gaat dieper in op de belangrijkste arbeidsrisico's in de fruitteelt:

- besloten ruimten
- gevaarlijke stoffen
- fysieke belasting
- machineveiligheid

U kunt lezen wat het arbeidsrisico is, wat de gevolgen kunnen zijn voor de gezondheid en veiligheid van uw werknemers, en wat u moet regelen om dit te voorkomen. Hier zal de Arbeidsinspectie bij inspecties op letten. Aan het eind vindt u verwijzingen naar bestaande instrumenten en hulpmiddelen die u helpen om aan de regels uit de Arbowet te voldoen.

Hoe zijn de belangrijkste risico's bepaald?

De Arbeidsinspectie heeft de belangrijkste arbeidsrisico's in uw sector bepaald aan de hand van:

- de ongevallencijfers binnen uw branche;
- risicoschattingen door de Arbeidsinspectie;
- overleg met de sociale partners.

Besloten ruimten

Het fruit in fruitkoelhuizen wordt geconditioneerd bewaard in zogenaamde ULO-cellen (Ultra Low Oxygen). Hierin heersen lage temperaturen (ca. 1,5°C) en een van de buitenlucht afwijkende samenstelling van de atmosfeer.

Nadat het fruit in de koelcel is opgeslagen, wordt de cel luchtdicht afgesloten. Door 'ademen' van het opgeslagen fruit wordt vervolgens de aanwezige zuurstof in een periode van ongeveer drie weken geleidelijk verbruikt en vervangen door CO₂. Het CO₂-gehalte stijgt daarbij tot een waarde die sterk afwijkt van de normale atmosferische omstandigheden. Het uiteindelijke zuurstofgehalte van de atmosfeer in een ULO-cel ligt tussen 0,9% en 1,5%. Voor hard fruit geldt dat het CO₂-gehalte wordt teruggebracht tot maximaal 4%. Bij de opslag van zacht fruit kan het CO₂-gehalte tot wel 20% bedragen. Als het zuurstofgehalte niet binnen drie weken op de juiste waarde zit wordt met behulp van een stikstofgenerator de resterende zuurstof verdreven met stikstof.

Door het 'op regime brengen' van de cel wordt het rijpingsproces vertraagd en het bederf van het opgeslagen fruit geremd.

Of een plaats of een ruimte als besloten ruimte beschouwd moet worden, hangt af van de gevaren die daar aanwezig kunnen zijn. Het gaat daarbij onder meer om de volgende gevaren:

- Verstikking;
- Bedwelming of vergiftiging.

De belangrijkste stappen die moeten worden genomen om veilig te kunnen werken in besloten ruimten zijn het herkennen van de risico's, het gericht uitvoeren van metingen (ten minste altijd op zuurstof) en het treffen van passende maatregelen, inclusief het vaststellen van een noodprocedure.

Bij ULO-koelcellen is sprake van betreding zodra men zich tijdens werkzaamheden bevindt in het gebied waar het zuurstofgehalte verlaagd is, zoals het geval kan zijn in de onmiddellijke nabijheid van een geopend monsternameliuk. Dit gebied wordt dan beschouwd als onderdeel van de besloten ruimte.

Wat zijn de risico's?

In besloten ruimten kunnen zich gevaarlijke stoffen ophopen en kan de zuurstofconcentratie te laag zijn. Dit kan leiden tot verstikking, bedwelming of vergiftiging. Het betreden van dergelijke ruimten kan direct gevaar opleveren voor uw werknemers. Daarom moet vóór het betreden van een besloten ruimte worden beoordeeld of deze gevaren voldoende zijn beperkt.

In het geval van ULO-cellen treedt direct gevaar voor de gezondheid van de medewerkers vooral op bij het nemen van monsters via geopende deuren of monstervuilen en bij het binnengaan van de ruimten. Bij het nemen van monsters stroomt lucht met daarin zeer weinig zuurstof en een overmaat aan stikstof en mogelijk CO₂ vanuit de cel naar de plek waar de monsternemer staat (dit is buiten de ruimte). Dit is met name het geval wanneer de druk binnen de cel hoger is dan daarbuiten. Het is veelal onbekend wat dit voor gevolgen heeft voor het zuurstofpercentage op de plaats van de monsternemer en in welke situaties dit schade kan veroorzaken aan de gezondheid van de betrokken medewerker.

Wat moet u doen?

Metten

Vóórdat een werknemer een besloten ruimte in gaat, voert u metingen uit. De resultaten van die metingen worden geregistreerd. Als de kans bestaat dat tijdens het werk in de besloten ruimte de gevaren blijven bestaan of zelfs groter worden, moeten de metingen regelmatig worden herhaald. Dit kan ook worden gerealiseerd door de betrokken werknemer(s) uit te rusten met een persoonsgebonden meetinstrument. Bij het werken in of nabij ULO-cellen zal dit de gangbare praktijk zijn.

De noodzakelijke metingen vooraf mogen alleen worden uitgevoerd door personen die weten wat de gevaren zijn van het werken in besloten ruimten en hoe de metingen moeten worden uitgevoerd.

Metingen

Vóór het betreden van een besloten ruimte moeten, afhankelijk van de situatie, in de ruimte de volgende metingen worden uitgevoerd:

- **Zuurstofmeting**

De hoeveelheid zuurstof in de lucht moet tussen 18 en 21 % liggen.

- **Meting van giftige, bedwelmende of verstikkende stoffen**

In het geval van ULO-cellen waarin zacht fruit is opgeslagen, gaat het hierbij met name om het gehalte aan CO₂. De gemeten concentratie moet onder de betreffende grenswaarde liggen.

Het is van groot belang om de meetresultaten op de juiste wijze te interpreteren.

Bij afwijkende meetwaarden moet u nagaan wat de oorzaak daarvan is, en zodanige maatregelen nemen dat de ruimte veilig kan worden betreden.

Maatregelen nemen

Als de uitkomsten van de metingen daartoe aanleiding geven, moeten er maatregelen worden genomen om veilig werken mogelijk te maken. Hierbij geldt als uitgangspunt dat de risico's zoveel mogelijk moeten worden weggenomen, bij voorkeur door het probleem bij de bron aan te pakken. Voor het nemen van monsters via geopende luiken of toegangsdeuren gelden de zelfde regels als voor het werken in een besloten ruimte. Ook in dit geval geldt dus de verplichting om maatregelen te nemen waarmee de risico's zoveel als mogelijk worden beperkt. Bovendien moet ook tijdens de werkzaamheden worden gemeten, eventueel door middel van een op de persoon gedragen zuurstofmeter. Wanneer sprake is van een hoog CO₂-gehalte in de cel (zoals het geval kan zijn bij de opslag van zacht fruit), moet daarnaast het CO₂-gehalte in de lucht permanent worden bewaakt.

Bij het nemen van maatregelen valt onder andere te denken aan:

- Laat werkzaamheden als het nemen van monsters met ten minste twee personen uitvoeren.
- Bewaar tijdens monsternamen een veilige afstand tot de geopende luiken of deuren.
- Zorg dat bij monsternamen via een geopende celdeur of -luik geen overdruk in de cel aanwezig is.
- Zorg voor verhogen van de zuurstofconcentratie op de werkplek (buiten de koelcel), bijvoorbeeld door plaatselijke ventilatie met verse lucht.
- Voorkom toegang van onbevoegden tot de omgeving van een geopende cel.
- Ga een cel niet binnen voordat deze grondig is geventileerd, en door meting is komen vast te staan dat het zuurstofgehalte op normaal niveau is gebracht.
- Voorkom dat onbevoegden zich toegang kunnen verschaffen tot de besloten ruimte, in de eerste plaats door ervoor te zorgen dat de cellen altijd zijn afgesloten, in combinatie met een duidelijke sleutelprocedure.

- Markeer de risicozones wanneer de cel wordt geventileerd om het zuurstofgehalte op het normale niveau te brengen, en houd streng toezicht op niet betreden van deze risicozones.
- Werkzaamheden in de koelcel alleen laten uitvoeren door daartoe bevoegde, goed geïnstrueerde personen. Deze personen moeten altijd zijn uitgerust met een permanent metende zuurstofmeter, en bij een hoog CO₂-gehalte in de cel tevens een CO₂-meter.
- Zorg voor een noodprocedure en geef de duidelijke instructie dat de tweede persoon nooit zonder persoonlijke beschermingsmiddelen de ruimte mag betreden.

Maatregelen moeten altijd in de eerste plaats zijn gericht op voorkomen van blootstelling aan de schadelijke atmosfeer. Alleen in het geval dat dergelijke maatregelen niet mogelijk zijn, mag als laatste optie worden gekozen voor het gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen in de vorm van onafhankelijke adembescherming, zoals persluchtmaskers. Dit is echter slechts toegestaan bij wijze van tijdelijke maatregel, dat wil zeggen zolang maatregelen op een hoger niveau niet mogelijk zijn. De periode dat persoonlijke beschermingsmiddelen worden gebruikt mag niet langer zijn dan strikt noodzakelijk.

Hoe inspecteert de Arbeidsinspectie?

De Arbeidsinspectie kijkt of vóór het betreden van een besloten ruimte (waartoe ook monsternamen via geopende luiken of toegangsdeuren wordt gerekend) de benodigde metingen zijn uitgevoerd en of er passende maatregelen zijn getroffen. Ook kijkt de inspectie of er tijdens de werkzaamheden waarbij werknemers kunnen worden blootgesteld aan schadelijke atmosfeer herhalingsmetingen worden uitgevoerd. Zijn een of meer van de noodzakelijke maatregelen niet genomen, dan kan de Arbeidsinspectie het werk stilleggen. Het werk mag dan pas weer worden hervat als vastgesteld is dat dit veilig kan. Ook kan een sanctie volgen in de vorm van proces-verbaal of boeterapport.

Meer informatie

- > Arbo-Informatieblad (www.sdu.nl) AI-5: Veilig werken in besloten ruimten*

Verwijzingen naar Arbowet- en regelgeving

- > Arbobesluit – artikelen 3.5g, 4.6, 4.10d.
- > Beleidsregels 3.5g -1 en 3.5g -2.

* Arbo-Informatiebladen worden niet meer onder auspiciën van het Ministerie van SZW uitgegeven.

Gevaarlijke stoffen

Producten waarmee u werkt of die tijdens de werkzaamheden vrijkomen, kunnen risico's opleveren voor de gezondheid. De risico's zijn afhankelijk van verschillende factoren, zoals de eigenschappen van de stof, de concentraties waaraan men wordt blootgesteld, de duur van de blootstelling en, bij bepaalde stoffen, individuele factoren.

Ter bestrijding van ziekten en ongedierte, die de ontwikkeling van het fruit nadelig beïnvloeden, of ter bestrijding van onkruid, worden bij de teelt van fruit gewasbeschermingsmiddelen toegepast.

Onzorgvuldig gebruik van deze middelen kan een nadelig effect hebben op de gezondheid van de personen die werkzaam zijn in de fruitteelt.

Behalve aan gewasbeschermingsmiddelen kunnen de werknemers worden blootgesteld aan dieselrook door het gebruik van dieselaangedreven transportmiddelen zoals heftrucks. Dieselmotorenemissies (DME: de uitstoot van dieselmotoren) bevatten kankerverwekkende stoffen, waaronder roet en polycyclisch aromatische koolwaterstoffen (PAK's). Om die reden staan DME's in de lijst van kankerverwekkende stoffen en processen. Die lijst is uitgegeven door het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Werkgevers zijn verplicht om blootstelling aan kankerverwekkende stoffen te voorkomen en werkprocessen waarbij mensen daaraan worden blootgesteld zoveel mogelijk te vervangen (bronaanpak). Meer informatie hierover in het geval van dieselaangedreven heftrucks vindt u in een speciale brochure van het Ministerie van SZW. Die is te downloaden via www.arbeidsinspectie.nl.

Gewasbeschermingsmiddelen

Gewasbeschermingsmiddelen zijn giftig voor de organismen die ermee bestreden worden, maar ze kunnen ook schadelijk zijn voor de mens en het milieu. Om deze reden is het op de markt brengen en het gebruik van deze middelen onderworpen aan strenge regels, die zijn vastgelegd in de Wet Gewasbescherming en Biociden.

Wat zijn de risico's?

De risico's voor de gezondheid door blootstelling aan een bestrijdingsmiddel zijn niet eenduidig aan te geven. Dit is afhankelijk van de soort bestrijdingsmiddel, intensiteit en duur van de blootstelling, en van persoonlijke kenmerken van de blootgestelde persoon. Vaak zijn de stoffen vooral irriterend voor de huid, maar er worden ook producten gebruikt die giftig zijn bij inademing en bij opname door de mond. De uiteindelijke gevolgen voor de gezondheid kunnen zeer ernstig zijn.

Wat moet u doen?

De (risico's van) blootstelling aan gewasbeschermingsmiddelen moet(en) zoveel als mogelijk worden beperkt door het nemen van de volgende maatregelen:

- Volg strikt het wettelijk gebruiksvoorschrift van het betreffende gewasbeschermingsmiddel;
- Laat gewasbeschermingsmiddelen uitsluitend toepassen door een persoon die beschikt over een bewijs van vakbekwaamheid;
- Zorg ervoor dat de voorraad gewasbeschermingsmiddelen binnen het bedrijf op een veilige manier is opgeslagen. Nadere informatie hierover is te verkrijgen via www.vwa.nl.
- Verstrek doelmatige persoonlijke beschermingsmiddelen (zie hiervoor de gebruiksvoorschriften);
- Houd toezicht op het juiste gebruik van de gewasbeschermingsmiddelen en de beschermende voorzieningen (zie eveneens de gebruiksvoorschriften).

Hoe inspecteert de Arbeidsinspectie?

De Arbeidsinspectie controleert op de volgende aspecten:

- Houdt u zich aan het wettelijk gebruiksvoorschrift van het gebruikte middel?
- Zijn de toepassers voldoende opgeleid en geïnstrueerd (bewijs van vakbekwaamheid)?
- Is er voldoende toezicht op het juiste gebruik van het gewasbeschermingsmiddel en het gebruik van de persoonlijke beschermingsmiddelen?
- Is de voorraad gewasbeschermingsmiddelen op een deugdelijke manier opgeslagen?

Meer informatie

- > Arbowet- en regelgeving: www.arbeidsinspectie.nl
- > Wet- en regelgeving rond gewasbeschermingsmiddelen en biociden: <http://wetten.overheid.nl>
- > Brancheorganisatie: www.nfofruit.nl
- > Veiligheidsinformatiebladen van gewasbeschermingsmiddelen: www.fytostat.nl
- > Algemene informatie over arbeidsomstandigheden in de agrarische sectoren: www.agroarbo.nl

Verwijzing naar Wet- en Regelgeving:

- > Hoofdstuk 4 Arbobesluit;
- > Wet Gewasbeschermingsmiddelen en Biociden;
- > Regeling Gewasbeschermingsmiddelen en Biociden;
- > Besluit van 2007, houdende nadere regels over gewasbeschermingsmiddelen en biociden.

Fysieke belasting

Fysieke belasting is de belasting van spieren en gewrichten tijdens lichamelijke arbeid. Fysieke belasting op zich is niet bedreigend voor de gezondheid, fysieke overbelasting wel. Dit kan leiden tot klachten, tot gezondheidsschade en zelfs tot uitval uit het arbeidsproces.

Wat zijn de risico's

In uw sector komt fysieke overbelasting voor, vooral aan lage rug, armen en schouders. De fysieke overbelasting kan veroorzaakt worden door:

- Handmatig zwaar tillen, duwen en trekken,
- Repeterende bewegingen,
- Ongunstige werkhouding.

Veel voorkomende belastende werkzaamheden zijn:

Plukken/oogsten, snoeien, sorteren, handmatig transport, onkruidbestrijding, werken boven schouderhoogte. Omstandigheden die het werk extra zwaar maken zijn bijvoorbeeld een slechte bodemgesteldheid en koud of nat weer.

Wat moet u doen?

Zorg voor een goede organisatie van het werk, zodat uw werknemers zo gezond en zo veilig mogelijk kunnen werken. Een belangrijk hulpmiddel hierbij is de verplichte risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E). In samenwerking met Arboplatform Nederland heeft Stigas voor een aantal sectoren, waaronder de fruitteelt, een digitale RI&E ontwikkeld, die te vinden is op www.agroarbo.nl. Hier staan ook producten beschreven waarmee in verschillende situaties de fysieke belasting kan worden beperkt. Geef ook duidelijke voorlichting aan uw werknemers. Zij moeten weten wat overbelasting voor schade aan hun lichaam kan veroorzaken en hoe ze dat kunnen voorkomen door onjuiste werkhoudingen en werkmethoden te vermijden.

Tillen

Een werknemer die lasten moet tillen zonder gebruik van mechanische hulpmiddelen, wordt al gauw fysiek overbelast. Niet alleen het gewicht van de last is daarbij belangrijk, maar vooral ook de houding waarin wordt getild. Deze aspecten spelen bijvoorbeeld een belangrijke rol bij het tillen en het (hoog) opstapelen van gevulde kisten.

Mogelijkheden voorzorgsmaatregelen:

- Beperk het te tillen gewicht;
- Zorg dat niet te hoog of te laag moet worden getild. Dat wil zeggen tussen knie- en schouderhoogte. Dus altijd lager dan schouderhoogte!

- Gebruik mechanische hulpmiddelen, zoals oogstbandmachines of andere gemechaniseerde oogstsystemen.
- Geef voorlichting en instructie als er handmatig getild, geduwd of getrokken wordt. Zie er ook op toe dat de instructies worden opgevolgd!

Duwen en trekken

Handmatig duwen en trekken kan eveneens fysieke overbelasting veroorzaken. In de fruitteelt gebeurt dit gemakkelijk bij het verplaatsen van materialen en karren, of bij het verplaatsen van planten en bomen (sjorren).

Mogelijke voorzorgsmaatregelen:

- Beperk het te verplaatsen gewicht;
- Zorg dat de transportmiddelen soepel lopen;
- Houd de bodem zo vlak mogelijk (eventueel met rijplaten);
- Gebruik mogelijk (mechanische) hulpmiddelen, zoals elektrotrekkers;
- Laat werknemers liever duwen dan trekken. Duwen geeft minder belasting van de lage rug dan trekken.

Repeterende bewegingen

Snoeiwerkzaamheden (ongeveer 10 tot 15 % van de totale arbeid) leiden vaak tot overbelasting van de nek, schouders en armen/handen. Hierdoor kan een specifiek klachtenpatroon ontstaan, dat wordt aangeduid met de term KANS: klachten aan armen, nek en schouders (voorheen RSI). De kans dat dit klachtenpatroon optreedt, wordt vergroot door een combinatie van een hoge bewegingsfrequentie, kracht zetten, blootstelling aan trillingen (bijvoorbeeld door mechanisch aangedreven gereedschap), en lage omgevings-temperaturen (voor- en naseizoenen).

Mogelijke voorzorgsmaatregelen:

- Voorkom dat uw werknemers lang achtereen kortcyclische repeterende handelingen uitvoeren. Bijvoorbeeld door de werkzaamheden te variëren of door ze regelmatig te laten pauzeren.
- Gebruik voor snoeiwerkzaamheden ergonomisch vormgegeven, bij voorkeur elektrisch aangedreven snoeischaren (in plaats van pneumatisch aangedreven snoeischaren).
- Geef voorlichting en instructie over het gebruik van snoeischaren en zie er op toe dat de instructies worden opgevolgd.

Werkplek

Een niet goed ingerichte werkplek (bijvoorbeeld aan een sorteerband) leidt vaak tot een ongunstige werkhouding. Op een ergonomisch gunstig ingerichte werkplek kan de werknemer zijn taken in een goede werkhouding uitvoeren. Denk hierbij aan de juiste werkhoogte, met alle hulpmiddelen en producten binnen handbereik. Daarnaast moet zoveel mogelijk worden voorkomen dat uw werknemers langdurig in een zelfde houding werken. Gebruik van de door de sector ontwikkelde arbeidsvriendelijke producten, zoals diverse oogstsystemen, draagt daaraan bij.

Hoe inspecteert de Arbeidsinspectie?

Een inspectie verloopt als volgt:

- De inspecteur gaat na of handmatig tillen, en duwen of trekken van goederen en/of producten voorkomt. Vervolgens controleert hij of de werkplekken ergonomisch zijn ingericht, zodat er in een goede werkhouding kan worden gewerkt. Bij eventuele tekortkomingen onderzoekt de inspecteur of de risico's van fysieke belasting zijn opgenomen in de RI&E en in het plan van aanpak.
- Vervolgens controleert hij hoe de voorlichting over fysieke belasting is geregeld.
- Als er sprake is van handmatige arbeid, tillen, duwen of trekken, beoordeelt de inspecteur de mate van fysieke belasting aan de hand van een standaard beoordelingsmethode.

Bij één of meer overtredingen zal de inspecteur, afhankelijk van de situatie, u stimuleren om maatregelen te nemen, een waarschuwing geven of een eis tot naleving stellen.

Meer informatie

- > www.arbeidsinspectie.nl
- > www.arbo.nl
- > www.agroarbo.nl
- > Arbo-informatieblad AI-29: Fysieke belasting bij het werk

Verwijzingen naar Arboret- en regelgeving

- > Fysieke belasting algemeen: Arboretluit art. 5.2 en 5.3
- > Werkplekinrichting: Arboretluit art. 5.4 met bijbehorende beleidsregels
- > Voorlichting handmatig hanteren van lasten: Arboretluit art.5.5

Machieveiligheid

Bedrijven in de fruitteelt maken gebruik van veel verschillende soorten machines (arbeidsmiddelen). Tijdens de verschillende bedrijfsprocessen, zoals het planten en poten, de gewasverzorging, het oogsten, het sorteren, het transport, en de opslag wordt gebruik gemaakt van machines als grondboren, motorkettingzagen, (pneumatische) snoeischaars, houtversnipperaars, sorteermachines, (band)transporteurs, kistenkantelaars, smalspoor- en andere trekkers, heftrucks, hoogwerkers en andere arbeidsmiddelen om op hoogte te kunnen werken. Veel van de toegepaste machines worden gebruikt in combinatie met een landbouwtrekker. Daarbij is vooral de aftakasaandrijving een belangrijke bron van gevaar. Het werken met machines levert gevaar op, met name door bewegende delen. Bij het werken met rijdend materieel is aanrijding een belangrijke oorzaak van ongevallen. Uit ongevallencijfers blijkt dat de meeste ongevallen die blijvend letsel veroorzaken, zich voordoen tijdens het werken met productie- en bewerkingsmachines, heftrucks, transport- en sorteerbanden.

Wat zijn de risico's?

Werknemers lopen gevaar bij werkzaamheden met machines bij oogst- sorteer- en afstelwerkzaamheden, en bij het ombouwen, repareren en onderhouden van machines. Voor werkzaamheden zoals het verhelpen van storingen en het reinigen van machines worden de machines vaak niet uitgeschakeld. Het spreekt voor zich dat dit grote risico's met zich meebrengt. Veel ongevallen komen voort uit onveilig handelen en onvoldoende veiligheidsbewustzijn, vaak in combinatie met onvoldoende toezicht.

Wat moet u doen?

Wat betreft machineveiligheid heeft u te maken met de Warenwet en de Arbowet.

Warenwet

Bij aanschaf en keuze van machines moet u rekening houden met de bepalingen van de Warenwet (productveiligheid) en het Warenwetbesluit Machines (Machinerichtlijn, CE). Het Warenwetbesluit Machines legt verplichtingen op aan de fabrikant of importeur van een machine.

Machines en installaties die u na 1 januari 1995 heeft gekocht en die daarbij voor het eerst op de markt kwamen, moeten - voor zover van toepassing - voldoen aan de bepalingen van de Warenwet en het Warenwetbesluit Machines. Een CE-gemarkeerde machine moet door de fabrikant of importeur minimaal zijn voorzien van een:

- Nederlandstalige gebruiksaanwijzing;
- EG-verklaring van overeenstemming;
- CE-markering op de machine of installatie.

Als u in uw eigen bedrijf vanaf 1 januari 1995 zelf machines heeft ontwikkeld en/of gebouwd, dan bent u verantwoordelijk voor de CE-markering. Dit geldt ook als machines zo worden aangepast of opgenomen in een groter geheel (productielijn) dat daarmee:

- een andere gebruiksbestemming ontstaat dan die van het oorspronkelijke ontwerp;
- machines in samenhang functioneren (in verband met koppelen van de besturing, noodstop, transport of proces);
- andere risico's en gevaren ontstaan dan die van het oorspronkelijke ontwerp (bijvoorbeeld bij opvoeren, andere belasting of andere werkwijze).

In dat geval moet u:

- een risicoanalyse (laten) uitvoeren voor de machine/installatie;
- maatregelen nemen om de risico's te beheersen, rekening houdend met de stand van de techniek;
- een gebruiksaanwijzing voor de machine maken;
- een technisch constructiedossier voor de machine maken;
- een zogeheten EG-verklaring van overeenstemming opmaken;
- de CE-markering op de machine plaatsen.

Ook wanneer u een machine importeert van buiten de Europese Economische Ruimte (EER) moet u zelf de CE-markering (laten) uitvoeren.

Arbowet

Bij gebruik van machines moet u altijd rekening houden met de bepalingen uit de Arbowet- en regelgeving. Deze legt verplichtingen op aan werkgevers en werknemers. Voor u als werkgever gelden enerzijds algemene verplichtingen, zoals die in deel 1 van de brochure zijn beschreven. Anderzijds gelden ook specifieke regels ten aanzien van de machines. Let wel: deze regels gelden zowel voor oude als voor nieuwe machines! Door het maken van een RI&E kunt u er achter komen welke oude machines niet meer voldoen.

De belangrijkste regels zijn:

Veiligheidsvoorzieningen bij bewegende delen van machines

- Bewegende delen van machines, aftakassen en transportbanden moeten voldoende zijn afgeschermd of beveiligd.

- Werknemers mogen beveiligingen niet verwijderen of overbruggen. Bovendien moeten ze er op de juiste manier mee omgaan. De werkgever moet er op toezien dat dit ook gebeurt.

Ongewilde gebeurtenissen en deugdelijkheid van machines

- Het materieel moet aan alle vereisten voldoen, van goede kwaliteit, betrouwbaar en degelijk zijn.
- De machine wordt zo geplaatst en ingericht dat er geen gevaar is voor verschuiven, omvallen, kantelen, oververhitting, ontploffing of elektrocutie.

Veilig gebruik van het arbeidsmiddel

- Machines worden uitsluitend gebruikt voor het doel, op de manier en op de plaats waarvoor zij zijn ingericht en bestemd. Dit houdt ook in dat beveiligingen niet worden overbrugd of weggehaald. En dat er bijvoorbeeld geen trapjes worden gebruikt waardoor men in een gevarezone kan komen.
- Machines met een tweehandbediening mogen niet door meer dan één persoon bediend worden.
- U maakt met uw medewerkers afspraken over veilig werkgedrag, en u ziet er op toe dat deze afspraken worden nageleefd. Zo niet, dan spreekt u de werknemer aan op zijn gedrag om herhaling te voorkomen.

Bediening van arbeidsmiddelen

- Bedieningssystemen van machines moeten duidelijk en veilig zijn.
- Bedieningsvoorschriften en instructies moeten in de buurt aanwezig zijn en moeten zijn opgesteld in taal die voor de gebruiker begrijpelijk is.
- Het in werking stellen moet uitsluitend mogelijk zijn door een opzettelijk verrichte handeling met een daarvoor bestemd bedieningssysteem.
- Een machine moet veilig kunnen worden stopgezet en zonodig voorzien zijn van een noodstop.

Montage, demontage, onderhoud, reparatie en reiniging van arbeidsmiddelen

- Machines moeten goed worden onderhouden.
- Onderhouds- en reinigingswerkzaamheden moeten veilig worden uitgevoerd door de machine uit te schakelen en stroom- of drukloos te maken of door een eventueel aanwezige speciale onderhoudsstand te gebruiken, die bijvoorbeeld de machine stapsgewijs of op kruipsnelheid laat bewegen.

Inrichting van arbeidsplaatsen bij plaatsing arbeidsmiddelen

- Rondom machines, en vooral bij transportbanden, moet voldoende loop- en werkruimte zijn. Let in de loopruimte specifiek op voldoende beveiliging van draaiende delen van machines.

Keuringen

- Machines die onderhevig zijn aan invloeden die leiden tot verslechtering, moeten (periodiek) gekeurd worden. Voorbeelden daarvan zijn oogst- en productiemachines, heftrucks, kranen, hijsgereedschappen, drukapparatuur en liften. Ook het controleren van beveiligingsinrichtingen hoort hierbij.
- Hoe vaak drukapparatuur gekeurd moet worden hangt af van de aard van de apparatuur. Risicovolle drukapparatuur moet periodiek gekeurd worden. Minder risicovolle apparatuur wordt alleen gekeurd voor ingebruikneming. Voor risicovolle drukapparatuur (bijvoorbeeld propaantanks, luchtvaten) geldt een wettelijke keurplicht. De werkgever is verantwoordelijk voor de aanmelding van de keuring. Zie voor nadere informatie het Warenwetbesluit Drukapparatuur.

Deskundigheid van werknemers

- Werknemers moeten voldoende deskundig zijn door voorlichting, scholing en/of ervaring.
- Werknemers moeten de gegeven instructies opvolgen en de beveiligingen gebruiken.

Hoe inspecteert de Arbeidsinspectie?

De inspecteur gaat tijdens een inspectiebezoek na of de machines (en het gebruik ervan) voldoen aan de hierboven genoemde wettelijke bepalingen. Daarbij controleert hij in de eerste plaats de machines voldoen aan de veiligheidseisen, en inspecteert hij de algemene staat van onderhoud van de machines. Daarnaast kan hij het functioneren van veiligheidsinrichtingen en -voorzieningen testen, en veiligheidsafstanden opmeten.

Als hij hierbij tekortkomingen constateert, controleert hij in tweede instantie ook op de aanwezigheid van documenten, zoals een gebruiksaanwijzing, een EG Verklaring van Overeenstemming voor CE-gemarkeerde machines, een onderhouds- of controleboek, schriftelijke instructies en procedures, en de RI&E met bijbehorend plan van aanpak.

Meer informatie

- > Arbo-Informatiebladen (te bestellen via www.sdu.nl)
- > AI-11: Machineveiligheid; afschermingen en beveiligingen
- > AI-17: Hijs- en hefmiddeelen
- > AI-folder 608: "Heftrucks, hoe voorkom ik ongevallen en schade?", te downloaden via www.arbeidsinspectie.nl
- > www.agroarbo.nl
- > www.nfofruit.nl

Verwijzingen naar Arbowet- en regelgeving

- > Arbobesluit, met name hoofdstuk 3, 7 en 8
- > Warenwet, Warenwetbesluit Machines, Warenwetbesluit Drukapparatuur

Jongere werknemers in de fruitteelt

Jongere werknemers lopen méér veiligheids- en gezondheidsrisico's door een gebrek aan werkervaring, onbekendheid met de risico's, speelsheid en naïviteit. Bovendien is een lichaam in de groei gevoeliger voor bijvoorbeeld fysieke belasting en blootstelling aan gevaarlijke stoffen. Jongere werknemers zijn daarom vaker het slachtoffer van ongevallen. Daarom is voor deze groep werknemers meer aandacht nodig, zijn er voor hen minder werkzaamheden toegelaten en zijn de tijden waarop zij mogen werken beperkt.

In de Arbeidstijdenwet is vastgelegd dat kinderen van 15 jaar en jonger in principe niet mogen werken. Voor werkzaamheden van lichte aard wordt voor dertien-, veertien- en vijftienjarigen een uitzondering gemaakt. In de Nadere Regeling Kinderarbeid is vastgelegd wat onder deze werkzaamheden wordt verstaan. Bijvoorbeeld het handmatig plukken van fruit. Jeugdigen van 16 of 17 jaar mogen wel werken; er zijn alleen enkele werkzaamheden vastgelegd die zij niet mogen doen. Meer informatie kunt u vinden in de brochure 'Arbeid door jongeren, informatie voor werkgevers' van Postbus 51 of op www.arbeidsinspectie.nl: hoofdstuk 3 Arbeidstijdenwet; Nadere Regeling Kinderarbeid.

Besloten ruimten

In verband met de gevaren die daaraan zijn verbonden is het uitvoeren van werkzaamheden zoals het nemen van monsters bij koelcellen die onder regime staan, te allen tijde verboden voor werknemers onder de 18 jaar.

Gevaarlijke stoffen

De effecten van blootstelling aan gewasbeschermingsmiddelen kunnen voor kinderen (dertien-, veertien- en vijftienjarigen) en jeugdigen (zestien- en zeventienjarigen) sterk verschillen van de uitwerking op volwassenen.

Kinderen jonger dan zestien jaar mogen daarom niet in aanraking komen en niet werken met gewasbeschermingsmiddelen. Ook mogen zij niet werken met producten die minder dan veertien dagen geleden met een gewasbeschermingsmiddel zijn behandeld.

Dit laatste geldt ook voor jeugdigen (zestien- en zeventienjarigen) en volwassenen, tenzij in het bijbehorende wettelijk gebruikvoorschrift een andere veiligheidstermijn staat aangegeven.

Fysieke belasting

Vooral in de vakantieperiode tijdens de zomermaanden werken ook kinderen vanaf dertien jaar in de fruitteelt. Meestal voeren zij plukwerkzaamheden uit. Deze kinderen zijn nog in de groei, waardoor zij eerder fysiek overbelast worden. Daarom gelden voor hen speciale regels. Zo mogen kinderen van 13 tot en met 15 jaar alleen werkzaamheden uitvoeren waarbij de werkhouding kan worden gevarieerd. Ze mogen dus niet langdurig staand werken, op de knieën, in een gedraaide of gebukte houding, of met geheven schouders. Verder mogen kinderen in deze leeftijdscategorie geen lasten tillen van meer dan 10 kilogram en geen lasten verplaatsen door duwen of trekken als daarvoor een kracht van meer dan 20 kilogram (200N) nodig is.

Machinesveiligheid

Dertien- tot vijftienjarigen:

Kinderen in deze leeftijdscategorie mogen géén werkzaamheden verrichten met of aan mechanische arbeidsmiddelen waarbij brand-, electrocutie-, knel-, plet-, snij- of valgevaar bestaat. Ook mogen zij zich (tijdens hun werkzaamheden) niet in de directe nabijheid van deze mechanische arbeidsmiddelen bevinden. Hierbij moet niet alleen worden gedacht aan machines, maar ook aan een omgeving waarin vrachtauto's, tractoren (met opleggers) of vorkheftrucks rond rijden. Zo'n omgeving vormt geen belemmering wanneer de werkplek van de kinderen fysiek afgescheiden is. Deze afseiding moet wel deugdelijk zijn; het afzetten met lint of het aanbrengen van gele markeringen is niet voldoende.

Wanneer aan de omgevingseisen voldaan is mogen kinderen in deze leeftijdscategorie onder strikte voorwaarden werken aan een lopende band. Naast een overeenkomst met de verzorger van het kind worden er onder andere voorwaarden gesteld aan de bandsnelheid en de reikafstand. Wanneer de kinderen de snelheid van de lopende band zelf niet kunnen beïnvloeden zijn de werkzaamheden aan de lopende band niet toegestaan.

Ook worden er eisen aan het toezicht gesteld. Bij dertien- en veertienjarigen moet er permanent een volwassene aanwezig zijn die kennis heeft van de risico's van de uit te voeren werkzaamheden en de te nemen (beheers)maatregelen. Bij een vijftienjarige moet deze zich in de directe nabijheid bevinden of oproepbaar zijn.

Zestien- en zeventienjarigen:

In deze leeftijdscategorie mogen jongeren in principe alle werkzaamheden uitvoeren, tenzij deze gevaarlijk zijn of schade voor de gezondheid kunnen opleveren. In het Arbobesluit zijn werkzaamheden opgenomen die verboden zijn of die alleen toegestaan zijn wanneer het toezicht zodanig is georganiseerd dat de gevaren die beschreven staan in de Ri&E worden voorkomen. Onder de laatstgenoemde werkzaamheden vallen in ieder geval: het besturen van een trekker en het aan- of afkoppelen van aanhangwagens of werktuigen en het bedienen van andere mobiele arbeidsmiddelen met een eigen aandrijving, zoals een

heftruck of een elektrische palletwagen. Wanneer het niet mogelijk is het toezicht zo te organiseren dat de in de RI&E beschreven gevaren voorkomen kunnen worden, zijn die werkzaamheden ook verboden. Naast het organiseren van toezicht moet de bediener van mobiele arbeidsmiddelen met een eigen aandrijving beschikken over een specifieke deskundigheid. Het bezit van een trekkrijbewijs of vorkheftruckcertificaat voorziet hierin. Voor meer informatie: www.Arbeidsinspectie.nl; Arbeidstijdenwet; Arbeid door jongeren of www.stigas.nl; downloads; gezond en veilig werken door jongeren in de agrarische sector.

Jongeren mogen niet werken op lawaaiige plekken. De dagelijkse blootstelling aan lawaai mag op deze werkplekken niet hoger zijn dan gemiddeld 85 dB(A). Zie voor de geluidsbelasting van verschillende machines en werkzaamheden in de agrarische sector de Stigas folder: 'Geef lawaai geen kans'.

Nadere informatie

- > Een speciale brochure over vakantiewerk is te bestellen via Postbus 51, www.postbus51.nl

Verwijzingen naar Arbowet- en regelgeving

- > Arbeid van lichte aard: Nadere regeling kinderarbeid art. 1:1.

Colofon

Deze brochure is ontwikkeld in opdracht van de Arbeidsinspectie, 2009.

Disclaimer

In deze brochure staan de belangrijkste arbedrisico's in de fruitteelt, de branche waartoe uw bedrijf behoort. U kunt lezen hoe de Arbeidsinspectie op deze risico's inspecteert. Mogelijk zijn niet al deze risico's in uw bedrijf aan de orde, dan is dat deel van de tekst niet op u van toepassing. Is er in uw bedrijf sprake van risico's die niet in deze brochure zijn genoemd, dan moet u deze risico's ook opnemen in de RI&E en het plan van aanpak. Ook moet u maatregelen nemen om deze risico's weg te nemen of te verminderen. De regels waar het in deze brochure over gaat zijn bestaande regels. Meer informatie vindt u op www.arbeidsinspectie.nl en www.arbonieuwestijl.nl. Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid is niet verantwoordelijk voor informatie op websites van derden waarnaar in deze brochure wordt verwezen. Aan de tekst van deze brochure kunnen geen rechten worden ontleend.

Nadere informatie

U kunt deze brochure in digitale vorm vinden op www.arbeidsinspectie.nl. Daar vindt u ook meer informatie over de verwijzingen naar bestaande instrumenten en hulpmiddelen in deze brochure.

Alle Arbowet- en regelgeving vindt u op www.overheid.nl.

Extra exemplaren van deze brochure zijn aan te vragen via Postbus 51 tel. 0800-8051 of www.postbus51.nl

Met dank aan alle meewerkende bedrijven en organisaties uit de branche.